

בבא בתרא קג

משה שווערד

1. דבר יעקב מסכת בבא בתרא דף קב עמוד ב
ב] היו שם נקעים עמוקים י' טפחים או סלעים גבוהין י' טפחים אין נמדדין עמה –
נחלקו הראשונים למי שייך הנקעים או הסלעים.
- א. הרמב"ם [מכירה כח - א] והרמ"ה [אות ה] כתבו שהלוקח זכה בהם ללא דמים, והרמ"ה
מבאר הטעם משום שבטלי כלפי הקרקע.
- ב. המ"מ, הרשב"א בשיטה והר"ן בשם הראב"ד כתבו כיון שאין נמדדין עמה שייך למוכר,
שכיון שמכר במדה, מה שמעל למדה לא מכר. ומוסיף הראב"ד שכופין הלוקח לקנותו כיון
שאבודים הם אצל המוכר.
- הרשב"א והמ"מ תמהים איך אפשר לכפות הלוקח לקנות נקעים וסלעים. הב"ח [סימן
ריח - א] מבאר שהוי מדין כופין על מדת סדום כדי שלא יפסיד המוכר ההיא מיעוט קרקע. ...
- ג. הריטב"א והנ"י [והרשב"א קידו' סא א] כתבו שאין נמדדין עמה ושייכים למוכר, וכיון
ששייכים למוכר אין הלוקח צריך לקבל בית כור זה, אלא חייב ליתן לו בית כור אחר ללא נקעים
או שיהיה מקח טעות.
- ד. הטור [סימן ריח] כתב שדעת הרשב"ם והרא"ש שהנקעים שייכים למוכר, והלוקח צריך לקבל
השדה שיש בו נקעים [שנשארו של מוכר] ואינו יכול לומר שאינו רוצה שדה מופסקת בסלעים
ונקעים. והטור דייק כן מדברי הרא"ש שכתב וצריך לקבלו ואינו יכול לומר איני רוצה שדה מופסקת
בסלעים.
2. רשב"ם בבא בתרא דף קב/ב
המקדיש שדהו בשעת היובל - בזמן שהיובל נוהג דאילו בזמן שאין היובל נוהג תנן בערכין דנפדה בשויו כדתנן
המקדיש שדהו בשעה שאין היובל נוהג אומר לו את פתח ראשון כו' ובמקדיש שדה אחוזתו בתחלת היובל מיירי
ולא גרסינן בשנת היובל דפלוגתא דאמוראי היא בערכין המקדיש שדהו בשנת היובל עצמה רב אמר כו':
3. תוספות מסכת בבא בתרא דף קב עמוד ב ד"ה המקדיש שדהו
המקדיש שדהו - פ' בקונט' דלא גרסינן בשנת היובל דבשנת היובל עצמה פליגי רב ושמואל בפרק אין מקדישין
(ערכין דף כד. ושם) ומיהו ברוב ספרים גרסינן התם בסדר המשנה בשנת היובל וי"ל דבשנת היובל משמע
שפיר שנה שאחר היובל ולא שנת חמשים ממש מדלא קתני בשנת היובל עצמה כדקאמר בפלוגתא דרב
ושמואל ואף על גב דכתיב בשנת היובל ישוב השדה וגו' והתם ע"כ בשנת היובל עצמה יש לחלק דלשון
תורה לחוד דקרא לאו אורחיה לכתוב עצמה והתם נמי יליף רב מדכתיב ואם משנת היובל ושנת היובל בכלל
ופריך ליה שמואל מי כתיב משנת היובל.
4. דבר יעקב מסכת בבא בתרא דף קב עמוד ב
ד] תד"ה המקדיש וכו' וי"ל דבשנת היובל משמע שפיר שנה שאחר היובל - לכאורה צ"ב למה נקט דוקא שנה
שאחר היובל ולא שאר שנים. מבארים הריטב"א וחי' הר"ן דנקט הכי משום שבעי למתני נותן לו בית זרע חומר
שעורים בחמשים שקל כסף, ואם הקדיש כמה שנים אחר היובל, נותן פחות לפי חשבון השנים.
5. רשב"ם בבא בתרא דף קג/א
אין נמדדין עמה - לפדות לפי חשבון זה הקצוב בפרשה דחשיבי שדה בפני עצמן וכיון דלא הוה שדה זרע
כדלקמן דמוקמינן לה בנקעים מלאים מים אין נפדין [I] אלא בשווייהן ...

6. תוספות מסכת בבא בתרא דף קג עמוד א ד"ה אין נמדדין

אין נמדדין עמה - לפי חשבון הכתוב בפרשה וּלִיכָא לְמִימַר אִין נִמְדָּדִין עִמָּה דְלָא קִדְשִׁי כִּלְלִי זהא תנן בשלהי המוכר את הבית (לעיל דף עא.) המקדיש את השדה הקדיש את כולן אפי' בור וגת כ"ש סלעים ונקעים כפ"ה ועוד דא"כ מאי הוי פריך בתר הכי והתניא שדה כו' התם ודאי קדשי לפי שמקדישו בפירוש אבל הכא שאין מקדיש בפירוש לא קדשי כלל.

7. יד רמה על בבא בתרא דף קג/א

אין נמדדין עמה. [2] כלומר אלא נוטלן בלא פדיון, דלא מכלל השדה נינהו.

8. רשב"ם בבא בתרא דף קג/א

ליקדשו באפי נפשייהו - כלומר אם אין רוצה למודדן עמה לפי שהן שדה חשוב בפני עצמן ויכול לפדות כל אחד ואחד בפני עצמו כמקדיש שתי שדות שיכול לפדות זה בלא זה ליקדשו מיהא באפני נפשייהו שכשירצה יפדה אותן הנקעים בפני עצמן לפי חשבון בית זרע חומר שעורים בנ' שקל כסף כדון שדה אחוזה ואמאי קתני אין נמדדין דמשמע כלל וכלל אינן בקדושת תורת שדה אחוזה אלא קדושת דמים לפדות בשווייהן:

9. תוספות מסכת בבא בתרא דף קג עמוד א ד"ה ואמאי ליקדשו

ואמאי ליקדשו באפי נפשייהו - פי' הרשב"ם כמקדיש שתי שדות שיכול לפדות זה בלא זה ואין נראה לר"י דא"כ אפי' בשדה אחד יכול לפדות חציו לפי חשבון בית זרע חומר שעורים דבשדה אחוזה אמר בפ"ק דקדושין (דף כא. ושם) דלכ"ע פודה וגואל לחצאין ולא פליגי התם ר"ש ורבנן אלא (בשדה מקנה) ולא כמו שפ"ה בפ' (המקדיש) שדהו (ערכין דף כח) דפליגי בשדה אחוזה ונראה לר"י דה"פ וליקדשו באפי נפשייהו כלומר היכי אמרת דלפי שהן נחשבים בפני עצמן אין נמדדין עמה ליקדשו אף על גב דהן נחשבין באפי נפשייהו.

10. דבר יעקב מסכת בבא בתרא דף קג עמוד א

ג] תד"ה ואמאי וליקדשו באפי נפשייהו - פי' הרשב"ם כמקדיש שתי שדות שיכול לפדות זה בלא זה ואין נראה לר"י וכו' - ביאור דבריהם דהיה קשה לרשב"ם לשון וליקדשו באפי נפשייהו, וביאר הרשב"ם דהקושיה שיפדה הנקעים בפני עצמן [בלי לפדות שאר השדה] לפי חומר שעורים. והתוס' מקשים שגם במקדיש שדה אחד בלי נקעים יכול לפדות חלק מהשדה בפני עצמו. ולכן פירשו שמקשה אף על פי שהנקעים נחשבים לשדה בפני עצמן מ"מ שיפדו לפי בית זרע חומר שעורים. וכן פירשו הרמב"ן והתור"ד בקידו' [סא א].

ורש"י [קידו' סא א] מפרש כיון שנמדדין בפני עצמן אין המדרון מצטרף אלא רק מודדים את התוך של הנקעים, וזה כוונת המקשן שאין למדוד המדרון מ"מ השטח הפנימי של הנקעים ימדדו לפי חומר שעורים.

ובשיטה לא נודע למי [קידו' סא א] כתב להפך מרש"י, דאם נמדדים עם הקרקע אז מודד כל הקרקע ע"י חבל מתחילת הקרקע עד סופה ובכה"ג מודד רק פנים הנקעים בלי המדרון, ולכן פריך ליקדשו באפי נפשייהו וא"כ ימדוד גם את המדרון. וכן לומד הרדב"ז בשיטת הרמב"ם [ערכין ד - יד הנ"ל אות ב] ומבאר מש"כ הרמב"ם היו מקומות נמוכים י' ואין בהם מים נמדדים בפני עצמן ומחשבין להן מה שראוי להן, שכוונתו שהנקעים אינם נמדדין עם הקרקע אלא בפני עצמן ולכן צריך למדוד המדרון עם השטח הפנימי של הנקעים.

11. דבר יעקב מסכת בבא בתרא דף קג עמוד א

ד] בא"ד - ואין נראה לר"י דא"כ אפי' בשדה אחד יכול לפדות חציו וכו' דלכו"ע פודה וגואל לחצאין וכו' - הריטב"א [קידו' סא א] מתרץ שהרשב"ם אינו מפרש [הא דאמר פ"ק דקידו' גואל לחצאין] שגואל חציו

שדה אלא גואל לחצי הזמן, כלומר שאם נשאר י' שנים עד היובל ושילם חצי מהתשלום, חל לחצאין כלומר חל לאחר ה' שנים כשנשאר רק ה' שנים עד היובל.

הרמב"ן [קידו' סא א] והרשב"א [קידו' כ ב] והריטב"א והר"ן אצלנו מתרצים שהרשב"ם מפרש גואל לחצאין היינו שאם המוכר מביא דמי חציה, חייב הגזבר לקבל המעות לפי המחיר של עכשיו, ואינו יכול לסרב לקבל עד שיביא כל המעות, מיהו אינו יוצא מתחת ידי הקדש עד שיפדנה כולה. ונ"מ שאם שילם חצי במחיר מוזל א"צ להוסיף אם אח"כ התיקר. הרשב"א והר"ן כתבו שנ"מ שלאחר שפדה חציה שוב אינה נחלטת לכהנים ביובל, שחצי שדה אינה נחלטת.

ומ"מ לדינא מסכימים הרמב"ן והריטב"א עם פירוש רש"י [קידו' כ ב] שביאר גואל לחצאין, שחצי שדה נגאל ויצא לחולין.

12. שערים מצויינים בהלכה

דף קג. הכא בנקעים מלאים מים עסקינן, דלאו בני זריעה נינהו. פי' ברכינן גרשום דגבי הקדש בעינן ראוי לזרע, דכתיב (בחקותי כו-טז) "זרע חומר". וכן פרש"י במס' קידושין (סא). דבקרא כתיב "זרע", ומידי דלאו בני זריעה נינהו אינם נפדים בדמים הללו, אלא בשוויה. ועי' במס' ערכין (יד:): הקדיש טרשין [סלעים] פודה בשווין, מ"ט בית זרע אמר רחמנא, והני לאו בני זריעה נינהו.

13. אילת השחר מסכת בבא בתרא דף קג עמוד א

הכא בנקעים מלאים מים עסקינן דלאו בני זריעה נינהו. לא משמע דמיירי במעיינות, וא"כ צריך לומר דאע"ג דאפשר לשאוב את המים מהנקעים ויהי' ראוי לזריעה, מ"מ זה אינו רוצה לקנות קרקע שכמו שהיא כעת אינה ראויה לזריעה, וכן בהקדש אין לו דין קרקע הראוי לזריעה.

14. דבר יעקב מסכת בבא בתרא דף קג עמוד א

[ה] תד"ה אי וכו' והא מסלעים לעולם איכא למיפרך שאינן ראויים לזריעה - הרמב"ן, הרשב"א והר"ן [אצלנו וכן הרמב"ן והריטב"א בקידו' תל' אף דסתם סלעים לאו בני זריעה נינהו, איכא בינייהו דהו בני זריעה, ובהו"א ס"ד שסלעים דומיא דנקעים מיירי בראויים לזריעה, וכעת דייק דקתני נקעים דומיא דסתם סלעים שאינם ראויים לזריעה.

15. דבר יעקב מסכת בבא בתרא דף קג עמוד א

[ז] אמר ר' יצחק טרשים שאמרו בית ארבעת קבין - הרשב"ם במשנה פירש שקאי בין על הדין של הרישא אם היו פחות מ' נמדדין עמה, ובין על הדין של הסיפא אם אמר כבית כור עפר אפ' יותר מ' נמדדין עמה. ובחי' הר"ן כתב שכ"כ הרא"ה וכן משמע דר' יצחק אכולה מתנ' קאי. הרא"ש כתב שברוב ספרים כתוב לפני מימרא דר' יצחק פיסקא דמתנ' פחות מכאן נמדדין עמה, ומשמע שע"ז קאי מימרא דר' יצחק, אבל הרי"ף השמיט הפיסקא משום שלומד שקאי גם על הסיפא של המשנה.

והרמב"ם [מכירה כח - ב] כתב הדין רק לגבי אם היו פחות מ' וכתב הטור [סימן ריח] שמדברי הרמב"ם נראה שהאומר כבית כור, בכל ענין נמדד עמה.

16. דבר יעקב מסכת בבא בתרא דף קג עמוד א

[ח] אמר רב עוקבא בר חמא והוא שמובלעין בחמשת קבין רב חייא בר אבא אמר ר' יוחנן והוא שמובלעין ברובה של שדה - הרשב"ם מפרש שר"ח בר אבא בא לחלוק על רב עוקבא. הראב"ד מפרש שלא פליגי.

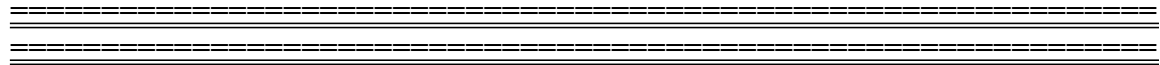
הרמ"ה והר"ן גורסים אמר ר"ח בר אבא [ולא כגירסא דידן ר"ח בר אבא אמר], ולכן מבארים שאינו חולק. הר"ן והריטב"א והמ"מ מוכיחים דכן לומדים הרי"ף והרמב"ם [מכירה כח - ב] שהביאו את שתיהן להלכה. הריטב"א מביא את שתי הגירסאות, וכתב שהגירסאות נחלקו האם ר"ח בר אבא בא לחלוק או להוסיף.

17. דף על הדף מסכת בבא בתרא דף קג עמוד א

בגמ': בעי רב חייא בר אבא רובן במעוטה ומעוטן ברובה מהו תיקו בעי רבי ירמיה כשיר מהו כשורה מהו איצטדינין מהו דרך עקלתון מהו תיקו.

בשו"ת תשב"ץ (ח"ב סי' רעב) דן באיבעיות בגמרא שלא איפשיטא, וכתב, 'ובפ' בית כור (ק"ג ע"א וע"ב) בענין נקעים עמוקים וכו' אין נמדדין עמה ואמר' עליה בגמ' טרשים שאמרו בית ארבעה קבין, ואמר ר' יוחנן והוא שמובלעין ברובה של שדה ובעי ר' חייא בר אבא רובן במיעוטה ומיעוטן ברובא מאי וסלקא בתיקו. וכן בעי ר' ירמיה כשיר מהו כשורה מהו איצטדינין מהו דרך עקלתון מהו וסלקא נמי בתיקו. והרמב"ם ז"ל כת' עליה הרי זה ספק והמע"ה. והרי"ף ז"ל לא הביאן לבעיות אלו. ויש שסוברין לומר דלאו אליבא דהלכתא נינהו.

וכן (שם) בההיא דבעי ר"פ התם מפסקא עפר בנתים מהו. ובעי רב אשי נמי עפר מלמעלה וצונמא מלמטה או עפר מלמטה וצונמא מלמעלה מהו וסלקא בתיקו. גם הרמב"ם ז"ל כ' דלא קנה דכללא הוא לאקומי ממונא בחזקת מריה.

18. דף על הדף מסכת בבא בתרא דף קג עמוד ב

בגמ': בעי רב פפא, מופסק עפר בינתים מהו, תיקו. ובירושלמי כאן מפורש: "כל שמחרישה סובבתו" ע"כ. ושם במראה הפנים הביא את הב"י (בסימן ר"ח) שהביא בשם הר"ן ז"ל, על הא דבעי רב פפא מופסק עפר בינתים מהו וסלקא בתיקו, וכתב: **ולא איתפריש בגמרא כמה עפר מפסיק בעי, אבל בירושלמי פירשו דכל שהמחרישה סובבתו זהו באמצע עכ"ל.**

19. דבר יעקב מסכת בבא בתרא דף קג עמוד ב

א] כשיר מהו כשורה מהו איצטדינין מהו דרך עקלתון מהו תיקו - הרי"ף השמיט את כל הבעיות. הרמב"ם [מכירה כח - ב] מביא הספקות וכתב כל אלו ספק והמוציא מחבירו עליו הראיה. וכ"כ הר"ן והנ"י בשם ר"ח. וכתב הנ"י דהלוקח הוא המוכר, הלכך נמדדין עמה. גם הרא"ש הביא את הבעיות וכתב כיון שסלקא בתיקו, המוציא מחבירו עליו הראיה, וכיון דמתנ' מיירי כהמוכר קיבל המעות כדקתני מהו מחזיר לו מעות, א"כ מספק הוי מוכר מוחזק. והפלפולא חריפתא מקשה דאיכא למידק איפכא מדקתני מחזיר לו קרקע שמירי שלא שילם מעות. ועיין דרכ"ד.

הר"ן מביא דהרשב"א כתב דספיקא הוי וקי"ל ממון המוטל בספק יחלוקו. והר"ן תמה דקיי"ל המוציא מחבירו עליו הראיה. ומתריץ דהרשב"א מיירי היכא שהלוקח לא פרע מעות, וסובר הרשב"א שכשם שהמוכר מוחזק בקרקע כן הלוקח מוחזק במעות ולכן הדין יחלוקו.

20. דבר יעקב מסכת בבא בתרא דף קג עמוד ב

ד] מופסק עפר בינתים מהו תיקו - הרשב"ם כתב עפר כל שהוא כגון פחות מג'. הרשב"א וחי' הר"ן כתבו שבגמ' דידן לא התפרש כמה עפר מפסיק בעי אבל הירושלמי מפרש עפר בשיעור שהמחרישה מסבבת את הסלע.

21. דבר יעקב מסכת בבא בתרא דף קג עמוד ב

[ה] עפר מלמטה וצונמא מלמעלה עפר מלמעלה וצונמא מלמטה מהו תיקו - ר' יונה והנ"י מבארים עפר מלמעלה וצונמא מלמטה הספק כיון שיכול לסלק הצונמא ולחרוש בעפר שתחתיו. ולהפך הספק כיון שיש עפר למעלה וראוי לזריעת חלק מהזרעים שאינם צריכים חרישה.

ומלשון הרשב"ם ור' גרשום משמע שהוי ספק אחד, האם היכא שאין עפר למעלה ולמטה נקרא צונמא סמוך לשדה או צונמא עם הפסק עפר.

ומבואר ברשב"ם ובר' יונה שהספק היכא דהסלע הסמוך למיצר אית ביה עפר מלמטה ומלמעלה. אבל הרמב"ם [מכירה כח - ב] מביא את הדין של עפר מלמעלה או מלמטה לפני שמביא [בהל' ג] את הדין של סלע סמוך למיצר. וכתב המ"מ שהרשב"ם והר"י מיגש מפרשים דקאי אסמוך למיצר, אבל הרמב"ם מפרש שהוי בעיה בפני עצמה האם בכה"ג מיקרי סלע ולכן אינו יכול ליתן יותר מד' קבין או דאינו נקרא סלע.

22. רשב"ם מסכת בבא בתרא דף קג עמוד ב

פחת כל שהוא - שלא היה באותו שדה בית כור שלם ינכה המוכר כפי הפחת והמקח קיים **ואע"ג דאמר רבא בפ' המוכר את הספינה (לעיל / בבא בתרא / דף נ) כל דבר שבמדה ושבמשקל ושבמנין אפי' פחות מכדי אונאה חוזר ומוכח התם דמקח טעות הוי ה"מ במטלטלין אבל בקרקע לא שייך בהו חזרה דקים להו לרבנן דניתא ליה ללוקח לקנות מה שימצא לפי המדה הן חסר והן יתר** ומוכר נמי הכי קא"ל בית כור עפר אני מוכר לך לפי מדת החבל ואם יחסר אנכה ואם יותר תחזיר לי ואע"ג דאין אונאה לקרקעות ה"מ כשימכור לו ביוקר יותר משתות אבל היכא דמטעין זה את זה במדה צריך לנכות מן הדמים.

23. תוספות מסכת בבא בתרא דף קד עמוד א

פחות כל שהוא ינכה - מה שפ"ה דהא דאמר רבא כל דבר שבמדה אפי' פחות מכדי אונאה חוזר היינו במטלטלי אגב חורפיה לא עיין דבהדיא אייתי לה בריש פ"ב דקדושין (דף מב: ושם) אמקרקעי דאמר ובמקרקעי נמי לא אמרן אלא דטעו בעילויה אבל במשחתא לא כדרבא כו' **ואור"י דרבא איירי כשמדדו והטעהו במדה אבל הכא לא מדדו עדיין אלא בבאין למדוד ומתחלה היה נמי יודע שאינו מכוין כ"כ שלא יהא או פחות או יותר.**

24. דף על הדף בבא בתרא דף קד עמוד א

בגמ': פחות כל שהוא ינכה. כתבו בתוספות (ד"ה פחות), 'מה שפ"ה, דהא דאמר רבא, כל דבר שבמדה אפי' פחות מכדי אונאה חוזר, היינו במטלטלי, אגב חורפיה לא עיין, דבהדיא אייתי לה בריש פ"ב דקדושין, (דף מב: ושם), אמקרקעי דאמר ובמקרקעי נמי לא אמרן אלא דטעו בעילויה, אבל במשחתא לא כדרבא כו'. ואור"י, דרבא איירי כשמדדו והטעהו במדה, אבל הכא לא מדדו עדיין אלא בבאין למדוד, ומתחילה היה נמי יודע שאינו מכוין כ"כ שלא יהא או פחות או יותר'.

כתב בשו"ת אבני נזר (ח"מ סי' נ), 'ובתוס' ב"ב תירצו, דבבית כור, כיון שלא אמר שמדד מתחילה, נמי היה יודע שיש פחות או יותר. נראה הפירוש, דלא הוי טעות כלל. כיון שמתחילה ג"כ ידע הלוקח שיש פחות או יותר, ולפי שיטה זו למד הר"ן (פרק האיש מקדש), דהמוכר שדה לחבירו ונמצא חציה גזולה דכל המקח בטל, והקשה על זה, מדאמר שמואל בב"ב (ק"ו ע"ב), דשני אחין שחלקו שבא להם אח שלישי ממדינת הים מקמציין. ותיריך, דחלוקה שאני, דניתא להו שתתקיים חלוקתם במה שהיא, וכמו שחילק הש"ס שם בין כור בשלשים דיכול לחזור אפי' בסאה אחרונה. ולפי זה נראה, דבחלוקת אחין, דטעות במידה אינו מבטל כל החלוקה, כמו שבא להם אח שלישי ממדינת הים, וקשה, דהא שם (בפרק האיש מקדש) קאי רבא אאחין שחלקו דפלוג במשחתא חוזר, וצ"ע'.

25. חדושי הרשב"א על מסכת קידושין דף מב/ב

כל דבר שבמדה ושבמשקל אפי' פחות מכדי אונאה חוזר. כלומר בטל מקח, וכדמוכח בשלהי המוכר את הספינה (ב"ב ז, א) דאמרין התם אמר שמואל אין מוסיפין על המדות יתר משתות וכו', ואמרינן מ"ט אילימא משום אונאה דלא ליהוי ביטול מקח, והאמר רבא כל דבר שבמדה כו' אפילו פחות מכדי אונאה חוזר. **וא"ת מאי שנא מהא דתנן בפרק בית כור (שם קג, ב), בית כור עפר אני מוכר לך פחות כל שהוא ינכה הותר כל**

שהוא יחזיר, אבל בטול מקח לא הוי. [1] פיר"ש(י) ז"ל שם דלא אתמר הא דרבא אלא במטלטלין, אבל במקרקעי אין אונאה לקרקעות. וזה קשה דהא הכא גבי מקרקעי מיייתי לה להא דרבא. ועוד דבפרק הוזהב (ב"מ נו, ב) אמרינן חטים וזרען בקרקע יש להן אונאה או לא, כיון דזרען בקרקע כקרקע דמו ואין להן אונאה כו', ואמרינן היכי דמי אילימא דאמר ליה שדאי ביה שיתא ולא שדא ביה אלא חמשא, והאמר רבא כל דבר שבמדה ושבמשקל ושבמנין אפי' פחות מכדי אונאה חוזר, דאלמא הא דרבא אפילו במקרקעי איתא. אלא י"ל דההיא דפרק בית כור לא טעו במדה כלל, ולא הזכיר לו בית כור אלא לומר שהוא מוכר לו קרקע זה לפי בית כור בכך וכך דמים, אם יפחות ינכה לפי חשבון ואם יותיר יחזיר, אבל הכא דטעו ממש בטל מקח, דכיון דדבר שבמדה הוא לא איבעי להו למיטעי כלל, ואינו מחזור בעיני:

ומסתברא דרבא לאו חוזר מקח קאמר אלא חוזר אותו פחת קאמר, דאלו מקח חוזר הו"ל למימר אפילו פחות מכדי אונאה בטל מקח. ועוד מכר לו בית מכר לו שדה במשחחא ונמצא מקצתו יוצא מתחת ידו מחמת חוב או מחמת גזלות ליבטול מקח, וליתא, דבהדיא אמרינן בפרק בית כור (שם קו, ב) שני אחין שחלקו ובא להם אח ממדינת הים רב אמר בטלה מחלוקת יורשין הו, ושמואל אמר מקמצין לקוחות הו, אלמא בלקוחות דעלמא כ"ע מודו דקם דינא ומשלם ליה מאי דמפיק מיניה, ומשום אחריות. וההיא דהמוכר את הספינה דמשמע לכאורה דרבא לבטול מקח קאמר, לא היא, אלא רבא לעולם חוזר קאמר בין פחות משתות בין יתר משתות, והתם ה"ק אילימא כי היכי דלא ליהווי ביטול מקח, והאמר רבא כל דבר שבמדה חוזר, והכל דין אחד יש להן פחות משתות ושתות ויתר משתות, א"כ אמאי אין מוסיפין כמה שירצו. והרב ר' יוסף הלוי נ' מיגאש כן פירש שם, ויהיב טעמא שלא אמרו מחילה וביטול מקח אלא כשהאונאה בדמים, דהוי כטעותא בעיקר זביני, והלכך כשהוא יתר משתות בטל מקח, כיון דאיכא טעותא רבתי בעיקר זביני, וכשהוא דבר מועט בפחות משתות אינו נחשב וניתן למחילה, אבל היכא דליכא טעותא בדמים ומדה ידועה זבין ליה, אי בתר דגמרי וזבני אשתכח דטעו במדה או במנין או במשקל שקיל ליה לההוא טעותא ואזל, דה"ל כמאן דאית ליה כור חטים גבי חבריה ואהדר ליה כור פחות כל שהוא, דהדר עליה ושקיל מיניה ההוא כל דהוא דאשתייר ליה גביה ואזיל, וטעם נכון הוא:

26. דבר יעקב מסכת בבא בתרא דף קג עמוד ב

[ו] רד"ה פיתח וכו' ינכה המוכר כפי הפחות והמקח קיים ואף על גב דאמר רבא וכו' כל דבר שבמדה ובמשקל ושבמנין אפי' פחות מכדי אונאה חוזר וכו' - הרשב"ם מקשה למה אצלנו שהוי טעות במדה המקח קיים ורק מחזיר הפחת, והא אמר רבא [לעיל צ. וקידו' מב ב] כל טעות במדה הוי מקח טעות, ופירש"י שאין זה כשאר אונאות שפחות משתות מחיל אינשי, כיון שאין כל אדם יכול לצמצם הדמים, אבל טועה במדה טעות הוא ואדעתא דהכי לא עביד.

א. הרשב"ם מתרץ דה"מ לגבי מטלטלין אבל בקרקע ליכא מקח טעות. והתוס' מקשים מהגמ' בקידו' דאייתי לה לענין קרקע. גם הר"ן [בח"י כאן ובקידו' מב ב] מקשה מהגמ' קידו' על הרשב"ם, ואומר הר"ן שעיקר תירוץ של הרשב"ם בסוף דבריו שכתב, ומוכר נמי הכי קאמר ליה בית כור עפר אני מוכר לך לפי מדת החבל ואם יחסר אנכה ואם יותר תחזיר לי, וכוונתו כיון שהמוכר אמר לו מדה בחבל, מונח בדבריו תנאי שלא יהיה ביטול מקח אלא ינכה או יחזיר.

ב. התוס' [ד"ה פחות] מתרצים דרבא מיירי היכא שמדדו והטעהו במדה, אבל הכא לא מדדו עדיין, אלא באין למדוד ומתחילה יודע שאינו מכוון במדה ויתכן שיהיה פחות או יותר ואז יוסיף או יחזיר. גם התוס' [ב"מ נו ב] תירצו כעין התוס' כאן, דאצלנו מיירי שהמוכר אינו אומר שמדד בית כור, אלא סתמא אומר שיש בית כור, והיה סבור שיש כך ולא הטעה את הלוקח.

ג. הנ"י כאן מתרץ שדבר גדול הוי ביטול מקח היכא דטעה במדה, אבל הכא הוי דבר קטן שאין סברא לבטל המקח משום זה.

ד. שיטת הר"י מיגש [ב"ב צ א] והסכימו עמו המ"מ [מכירה טו - א וכח - ה] והרשב"א [לעיל צ. וקידו' מב ב] דהא דקאמר רבא כל דבר שבמדה חוזר, אין הכוונה שהוי ביטול מקח אלא שאונאה חוזר, ואפי' ביותר משתות

אין ביטול מקח. והרשב"א מדייק מדלא קאמר בטל מקח אלא קאמר חוזר, משמע דרק אונאה חוזר. ולפ"ז לא קשה כלל קושית הרשב"ם כאן.

• והסברא מבארים הרי"מ והרשב"א שהיכא שהוי אונאה בדמים הוי טעות בכל המכר ולכן המקח בטל, אבל אם האונאה במדה, הטעות רק במה שהוסיף או גרע ולכן אין סברא שיתבטל כל המכר.

ה. הריטב"א [בקידו' בשם מורי נר"ו ואצלנו בשם י"מ] תירץ דהא דקתני כאן ינכה לאו דוקא, אלא ביטול מקח הוא, ואם ירצו יחזיר או יהיה ביטול מקח.

27. דף על הדף בבא בתרא דף קג עמוד ב

בגמ': איבעיא להו בית כור סתמא מאי תא שמע בית כור עפר אני מוכר לך מדה בחבל וכו'. לבסוף מסיקה הגמרא, דכיון שמהרישא מדייקים לכאן ובסוף מדייקים להיפך, אין להוכיח מכאן כלום.

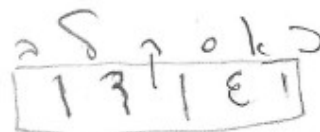
ברם מצינו בגמרא בכמה מקומות שבאופן כזה מסיקה הגמרא 'תברא מי ששנה זו לא שנה זו' (עיין בבא קמא מה, ב ועוד הרבה), וצריך תלמוד אימתי אמרו 'תברא' ואימתי אמרו סתם שמכאן אין להוכיח כלום.

השל"ה (תורה שבעל פה, אות רבי) כותב שהמעיון בכל המקומות יוכח, שבמקום שהדבר שהגמרא רוצה לדייק שנוי במחלוקת אמרו 'תברא', ואם אין שנוי במחלוקת, אמרו סתם 'אלא מהא ליכא למשמע מינה'.

=====

MEASUREMENTS

KUR = 30 Saah
Aifah = 3 Saah
Saah = 6 Kav
Kav = 4 Lug
Lug = 6 Beitzah

A S K L V
G U D U G=3
 U=6
 D=4

Bais Kur = (Kur= 30 Saah or 15 Bais Sahsayim)
75,000 sq.amos: 5 acres

Bais Sahsayim = Chatzar HaMishkan
100 amos * 50 amos=5000 sq.amos: 1/3 acre
(2 saah of barley seed: approx 9 gallons)

Bais Kav = (Kav 1/6th of Saah or 1/12th of Sahsayim)
(1/12th of Bais Sahsayim)
416.6 sq.amos: 1/36th acre

small grain field= 9 Bais Kav (1/4th acre)

small garden = machlokes: 1/4 Bais Kav

1/2 Bais Kav

"Roveh LeSaah" = "1/4 of a Kav per each Saah"
1/4 * 6 per Saah =1/24 of each Saah

Kur= 180 Kav
[Kur= 30 (Saah) * 6 (Kav per Saah)]

Roveh LeSaah= 7.5 Kav per Kur [=1.25 Saah]
[1/24 * 180= 7.5]
[1/24 * 30= 1.25 Saah]